

รหัสโครงการ : MRG5680098

ชื่อโครงการ : โครงการ การศึกษาประสบการณ์การย้ายที่อยู่อาศัยจากภัยพิบัติสึนามิของชุมชนชาวประมง:

ความอยู่รอดของการทำมาหากินและการวิเคราะห์ความเปราะบางในช่วงช่วงหลังภัยพิบัติ

ชื่อนักวิจัย: คณิน หุตานุวัตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail address: khutanuw@gmail.com

ระยะเวลาดำเนินโครงการ : มิถุนายน 2556-มีนาคม 2561

บทคัดย่อ

ชุมชนและเมืองในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งทะเลนั้นเผชิญกับแรงกดดันจากภัยธรรมชาติและสภาวะอากาศแบบสุดขั้วที่ทวีความรุนแรงขึ้น เมื่อเกิดภัยพิบัติการย้ายถิ่นฐานของผู้ประสบภัยมักถูกใช้เป็นหนึ่งแนวทางในการจัดการกับภัยพิบัติและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศ หากแต่ในหลายกรณี การย้ายถิ่นฐานที่ไม่ได้จัดการอย่างรอบคอบนำมาซึ่งผลอันไม่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคมหรือเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในกรณีของชุมชนที่มีการดำรงชีพที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรเฉพาะที่อย่างการทำประมงที่พึ่งพาข้องเกี่ยวกับทะเล ถึงกระทั้งมีข้อโต้แย้งในวรรณกรรมว่าการย้ายถิ่นฐานของชุมชนลักษณะนี้แทบจะเป็นไปไม่ได้

หากแต่เป็นที่น่าสนใจว่าชุมชนประมงบางแห่งที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิมีแนวที่สามารถทำประมงต่อไปได้แม้ว่าจะมีการย้ายถิ่นห่างออกจากทะเล อย่างไรก็ตามความเข้าใจต่อประสบการณ์การย้ายถิ่นฐานของพวกเขายังมีอยู่อย่างจำกัดโดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวหลังจากย้ายถิ่นฐานแล้ว โครงการวิจัยนี้จึงพยายามที่จะเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าวด้วยการศึกษาถึงประสบการณ์การย้ายถิ่นฐานของชุมชนประมงที่มีแนวโน้มที่ยังสามารถดำเนินการดำรงชีพแบบประมงต่อไปได้

โครงการวิจัยตั้งอยู่บนกระบวนการทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพในแนวทางของกรณีศึกษา โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม การสังเกต และการสำรวจพื้นที่ รวมถึงการศึกษาภาคเอกสารที่เกี่ยวข้อง กรณีศึกษาหลักของโครงการนี้คือชุมชนในโครงการบ้านพักถาวรสำหรับผู้ประสบภัยสึนามิ บ้านคึกคัก ม.4 ต.คึกคัก จ.พังงา ซึ่งเป็นหนึ่งในชุมชนที่ถูกย้ายถิ่นฐานแต่มีแนวโน้มที่จะสามารถยังคงดำรงชีพด้านประมงอยู่ได้

ผลการวิจัยได้แสดงรายละเอียดของการดำรงชีพของชาวประมง ความท้าทายและการปรับตัวของพวกเขา ประวัติของความขัดแย้งและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของภัยพิบัติ-ทุนนิยม และการเปลี่ยนแปลงของการดำรงชีพของสตรีเป็นต้น โดยประเด็นเหล่านี้จะถูกระบุวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาก่อนหน้านี้ และอภิปรายด้วยการวิเคราะห์ความเปราะบางผ่านมุมมองของแบบจำลองความคิด ความเสี่ยง

ต่อการยากจนหลังการย้ายถิ่นฐาน การปรับตัว และภัยพิบัติทุน-นิยม โดยการอภิปรายผลนี้หวังว่าจะช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์ความเปราะบางหลังภัยพิบัติ จากนั้นผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวจึงถูกประมวลเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ โดยแม้ว่าโครงการนี้จะอาศัยกรณีของการย้ายถิ่นฐานจากเหตุการณ์สึนามิหากแต่ข้อค้นพบและบทเรียนที่ได้ก็นั้นหวังว่าจะมีประโยชน์ต่อและสามารถถ่ายโอนสู่การย้ายถิ่นฐานในกรณีอื่นเช่นการย้ายถิ่นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

อย่างไรก็ดีส่วนหนึ่งของข้อค้นพบชี้ว่าปัจจัยความท้าทายของการประกอบอาชีพประมงหลังจากย้ายถิ่นฐานแล้วนั้นส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเช่นปัญหามลภาวะทางน้ำจากปัญหาน้ำเสีย หรือปัญหาเรืออวนขนาดใหญ่ที่เข้ามาหากินในบริเวณใกล้ชายฝั่งซึ่งเป็นประเด็นที่ควรค่าแก่การขยายการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

คำหลัก: การย้ายถิ่นฐาน การทำมาหากิน การปรับตัว การวิเคราะห์ความเปราะบาง สึนามิ

Project Code : MRG5680098

Project Title : Relocation Experience of a Tsunami-impacted Fishing Community: The Survival of Livelihoods and Post-disaster Vulnerability Analyses

Investigator : Khanin Hutanuwat, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

E-mail Address : khutanuw@gmail.com

Project Period : June 2013- March 2018

Abstract

Hazards and extreme weathers have increasingly threatened cities and communities in South-east Asia, putting many coastal areas under great pressure. While relocation is considered one of strategies for reducing disaster risk as well as for adapting to climate and environmental change, in many cases it led to negative social, economic consequences. Particularly for communities that rely on place-dependent livelihoods such as fishing, it is argued in the even literature that relocation can be impossible.

Interestingly, it appeared that some tsunami-impacted fishing communities tend to be able to continue their fishing livelihoods after relocated away from the coast. However, understanding of their experience was limited especially long after relocation programs. This study consequently tries to help filling this gap by exploring the experience of a fishing community that relocated from their original place but tending to be able to carry on their fishing practices.

Based on naturalistic paradigm, the study applies a qualitative case-study approach. Data collection methods include individual and group interviews, observations, field examination and reviews of related documents. The permanent housing project for tsunami victim at Bann Keauk Kak, Phang Nga Province is chosen as a case study because it is one of few relocation projects whose fishing livelihood tends to survive amidst its complex context

Results and findings elaborate the livelihoods of fisherfolks, their challenges and adaptation, historical conflicts and evidences of disaster capitalism, changes in female livelihoods, for example. These are also compared and contrasted with previous case study along with identifying critical factors related to their vulnerability/adaptive capacity. The discussion conclude with theoretical discussion regarding the application of the lens of Impoverished Risk and Reconstruction model, resilience/adaptation, and disaster capitalism to analyze post-disaster vulnerability, which is

expected to help expand the body of knowledge in post-disaster vulnerability analyses. Although this paper is based on the context of tsunami-driven relocation, findings are transferable to inform other situations subjected for questions about relocation such as in the context of climate and environmental change.

For future studies, it is recommended that environmental issues such as wastewater management and unsustainable, large-scale fishing need further investigation in detail. Although they are not directly related to relocation, they were found to be important contributing factors to challenges of post-relocation livelihoods.

Keywords: relocation, livelihood, adaptation, vulnerability analysis, tsunami